

заважають умови проживання в гуртожитку, нестача часу та коштів, стреси, лінь. На думку 21% студентів, соціальний педагог не повинен вести здоровий спосіб життя та бути позитивним прикладом для інших.

Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є вивчення організації виховання здорового способу життя в НУБіП України та розробка рекомендацій щодо здійснення такої роботи. На нашу думку, варто викладати студентам – соціальним педагогам спецкурс «Здоровий спосіб життя». Потрібно вивчати мотиви сучасної молоді і формувати в них мотивацію до здорового способу життя. Необхідно знайомитись з новими методами та формами виховання здорового способу життя та озброювати ними майбутніх соціальних педагогів.

Список використаних джерел:

1. Краснов В., Присяжнюк С. Хворому знання не в радість... // Університетський кур'єр. - 2011. - №3 (31), 26 квітня. – С. 4.
2. Маценко Л.М., Сопівник Р.В. Методичні рекомендації наставникам студентських груп щодо виховання здорового способу життя / Л.М. Маценко. – К. : ДАКККіМ, 2009. – 40 с.

В статье рассматривается проблема воспитания здорового образа жизни у специалистов по социальной педагогике. Поданы результаты диагностики составляющих здорового образа жизни у студентов педагогического факультета НУБіП Украины.

Здоровый образ жизни, специалисты по социальной педагогике, наставники студенческих групп.

In the article the problem of education of healthy way of life is examined for specialists on social pedagogics. The results of diagnostics of constituents of healthy way of life for the students of pedagogical faculty of NUBiP of Ukraine are resulted.

Healthy way of life, specialists on social pedagogics, tutors of student groups.

УДК 376.56:37.013.42

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОБАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ ЗА КОРДОНОМ

С.О. Кубіцький, кандидат педагогічних наук
Б.В. Опальчук, студент

У статті проаналізовано передумови виникнення і запровадження пробаційної служби за кордоном, як

альтернативного виду покарання ув'язнених. Розкрито специфіку та особливості її функціонування.

Пробація, пробаціонер, волонтер, місіонер.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Пробація – це доволі «молода» концепція, історичний розвиток якої почався в ХІХ ст. Поява пробації була зумовлена важливими соціальними і культурними тенденціями у країнах Західної Європи та Північної Америки, коли пенальні реформи почали базуватися на ідеях гуманітаризму, поєднаних з висновками щодо неспроможності в'язниці повернути злочинців до суспільства як повноцінних його членів. Питання боротьби зі злочинністю стали аналізуватися у термінах покращення соціальних умов та створення дієвих соціальних служб для певних категорій населення.

Досвід європейських країн свідчить, що пробація є значно дешевшою за ув'язнення, не кажучи вже про соціальне та моральне благо для ув'язнених. Нині особи, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі, за вчинені злочини, перебувають у несприятливих для їх позитивної реабілітації життєвих умовах: важкий психічний стан, що зумовлений повною ізоляцією від соціуму; часткове і повне обмеження в реалізації мінімальних потреб особистості; перебування у замкненому колі злочинців, які несуть покарання за різним ступенем тяжкості.

На багатьох засуджених негативний вплив мають і такі чинники, як: розлука із сім'єю; втрата родинних зв'язків; спеціальності; місця проживання [6, с.41].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу сутності поняття «пробація» присвячені дослідження W. Chui, M. Nellis, M. Day, J. Ditton, R. Ford, C. Griffiths, S. Verdun-Jones, J. Kunova, C. Leeson, G. Mair та ін., в яких по-різному трактується зміст поняття залежно від того, як автори уявляють структуру процесу покарання.

Теорія і практика впровадження підходу щодо альтернативного покарання відображені у наукових працях Д. Вітфілда, П. Лейленда, Н. Шарова, Д.Ягунова та ін.

Система «пробація» – це англосаксонський винахід, який отримав розповсюдження по всьому світові. Англійські та американські заходи можуть розглядатися як перші гуманістичні кроки щодо відвернення злочинців від в'язниці з одночасним спостереженням за ними та проведенням соціальних заходів [3].

Метою статті є теоретичний аналіз роботи діючих систем пробаційних служб у передових країнах світу (Великобританія, США),

з моменту виникнення ідей пробації, до запровадження альтернативного покарання ув'язнених на державному рівні.

Виклад основного матеріалу. Велику Британію можна вважати колискою сучасних ресоціалізаційних поглядів, хоч сам термін «пробація» отримав своє розповсюдження завдяки діяльності американських послідовників гуманістичних ідей.

Перші спроби створити відповідні агенції та інституції були зроблені в Англії. На початку 1820-х рр. Ворвікширський магістрат почав використовувати винятково формальне покарання для неповнолітніх у виді одного дня ув'язнення з одночасною передачею правопорушників під нагляд роботодавців або батьків. Окремі судді (М.Гілл, К.Кокс) за своєю ініціативною почали впроваджувати цю практику в діяльність своїх судів. Варто зазначити, що з самого початку особи, які брали правопорушників на поруки, були волонтерами [4].

Пізніше представники деяких релігійних громад, з дозволу поліцейських судів, здійснювали нагляд за дорослими злочинцями, які вчиняли злочини внаслідок зловживання алкоголем. Вікторіанська епоха була часом зростання занепокоєння моральною деградацією нового робітничого класу, тому саме призначення місіонерів при поліцейських судах стало головним напрямком «врятування п'яниць». Місіонери визначали тих правопорушників, які могли б виправитися в умовах вільного суспільства. Практика дала свої результати, і станом на 1900 р. в міських судах Англії працювало більше сотні місіонерів [3].

Зародження американської служби пробації пов'язується з іменем Джона Огастуса, чоботаря з Бостона. У 1841 р. він узяв на поруки правопорушника, який скоював злочини через зловживання алкоголем. Д. Огастус представив свої ідеї Вашингтонському товариству тверезості, членом якого він був. Ці ідеї в подальшому були позитивно оцінені судами Бостона [3].

Д.Огастус звільняв правопорушників під заставу, яка вносилася завдяки його власному бізнесу. За період 1842-1858 рр. він взяв на поруки 1152 чоловіка та 794 жінки. Серед перших 1100 пробаціонерів тільки один не виконав своїх зобов'язань перед поручителем та судом. Завдяки його філантропічній діяльності була народжена концепція пробації, яка суттєво вплинула на американську систему кримінальної юстиції. У 1897 р. систему пробації запровадив штат Міссурі, в 1898 р. – Вермонт, в 1899 р. – Іллінойс, Мінесота та Вайомінг, в 1900 – Нью-Джерсі [4].

Велика Британія зробила кроки щодо законодавчого закріплення концепції пробації у 1907 р., коли було прийнято закон «Про пробацію злочинців».

Як було зазначено в законі, якщо будь-яка особа постала перед судом за скоєння злочину і вина її доведена у встановленому порядку, суд, беручи до уваги персональні характеристики, минуле, вік, стан здоров'я злочинця або нетяжкий характер скоєного злочину, може прийняти одне з наступних рішень: припинити провадження по справі; умовно звільнити злочинця (з гарантіями або без них) за умови, що злочинець буде добре себе поводити в суспільстві. Інакше він знову в будь-який час може постати перед судом для винесення обвинувального вироку, але не пізніше трьох років після проголошення рішення суду про застосування умовного засудження.

Пробаціонер, відповідно до Закону «Про пробацію злочинців» мав низку зобов'язань:

- утримуватися від контактів зі злочинцями та іншими особами, які могли б спричинити на нього негативний вплив, та не відвідувати небажані місця;

- утримуватися від вживання алкоголю, якщо злочин був скоєний через зловживання алкоголем або під його впливом;

- взагалі вести чесне життя та працювати [4].

Закон «Про пробацію злочинців» змінив попередню практику випадкових зустрічей місіонерів, на роботу почали брати постійних офіцерів, які призначалися місцевою владою для виконання пробаційних ордерів, що видавалися судами.

У Законі 1907 р. було зазначено, що обов'язками офіцерів пробації є: відвідування осіб, які перебувають під наглядом; періодичне отримання від них інформації; спостереження за дотриманням пробаціонером своїх обов'язків; надання суду інформації щодо поведінки пробаціонера; надання пробаціонеру поради, сприяти йому, бути дружнім до нього та коли потрібно, докладати зусиль у пошуках роботи для пробаціонера [4].

У 1948 р. в Англії було прийнято Закон «Про кримінальне судочинство». Він анулював усі попередні законодавчі акти щодо пробації та по-новому почав створювати механізми функціонування служби, включаючи організаційну структуру, процедури, фінансування.

Піднесення реабілітаційного ідеалу, який суттєво вплинув на розвиток концепції пробації, мало місце з початку ХХ ст. до кінця 1950-х рр., що супроводжувалось розвитком наукової пенітенціарної думки і розбудовою відповідних управлінських структур. У США цей

період отримав назву «Прогресивна Ера». Післявоєнна західна кримінологія, соціологія, психологія та державне управління показали «оптимізм» щодо можливостей ресоціалізації злочинців, що було обумовлено стрімким розповсюдженням альтернативних санкцій. Це призвело до появи феномену, відомого як «експансія апробації», «розбудова імперії апробації» або «рух за обмеження використання ув'язнення». В 1950-1952 рр. це відобразилося в активній діяльності ООН щодо розповсюдження у світі досвіду діяльності служб пробації [1].

Варто сказати, що зазначена вище формула – надавати злочинцю поради, сприяти йому та бути дружнім до нього є фундаментальною ідеєю служби пробації. У подальшому ця ідея зазнала глибокого переосмислення та поступилася своїм місцем «нагляду за злочинцями та соціальній роботі з ними».

Відомий Закон «Про кримінальну юстицію» (Criminal Justice Act 1993) встановив розвинуту систему альтернативних покарань без позбавлення волі. Головні позиції в цьому репертуарі займали вирок до пробації (probation order),

вирок до громадських робіт (community service order) та комбінований вирок (combination order). Певна специфіка існувала щодо неповнолітніх, для яких були встановлені окремі види вироків [2].

У жовтні 2000 р. відповідно до Закону «Про злочини та заворушення» (Crime and Disorder Act 1998) було запроваджено новий вид покарання – вирок від лікування наркотичної залежності та тестування (drug treatment and testing order – DTTO) на строк від 5 місяців до 3 років [4, с. 36].

У 2001 р. в англійське законодавство було внесено суттєві зміни. Загальновідомий вирок до пробації було замінено на вирок до реабілітації в громаді (community rehabilitation order – CRO). Вирок до громадських робіт було замінено на вирок до покарання у громаді (community punishment order – CPO), який передбачав виконання злочинцем неоплачуваної роботи на користь громади у розмірі від 40 до 240 годин [4].

Комбінований вирок було замінено на вирок до покарання та реабілітації у громаді (community punishment and rehabilitation order – CPRO), який містив у собі елементи пробації на строк від 12 місяців до 3 років та громадських робіт від 40 до 100 годин [1].

Вирок до реабілітації в громаді і вирок до покарання та реабілітації в громаді могли встановлювати низку додаткових вимог та зобов'язань до злочинця:

- амбулаторне або стаціонарне психіатричне лікування;
- проживання у пробаційному гуртожитку;
- відвідування пробаційних центрів та участь у пробаційних програмах;
- участь у соціальних програмах;
- амбулаторне або стаціонарне лікування від наркотичної або алкогольної залежності;
- утримання від вживання наркотичних речовин;
- інші додаткові зобов'язання для злочинців, що вчинили статеві злочини [8, с.67].

Аналіз досвіду передових країн Європи показує, що виконання альтернативних видів покарань покладено на спеціалізовану державну службу, яка знаходиться поза поліцією та в'язницею – службу пробації.

Суть пробації полягає у встановленні нагляду за засудженим з покладенням на нього певних зобов'язань й обмежень, без ізоляції його від суспільства (відвідувати центри пробації, періодично зустрічатися з наглядовим офіцером, брати участь у певних різновидах діяльності, дотримуватися законослухняної поведінки тощо).

Цю функцію виконує служба пробації, головна мета діяльності якої полягає в захисті суспільства, попередженні повторних злочинів, сприянні реінтеграції правопорушника в суспільство.

Однією з найважливіших функцій служби пробації є досудова, яка здійснюється на стадії розслідування злочину одночасно з проведенням слідчих дій органами дізнання та слідства. При цьому, забезпечується збір інформації про правопорушника з метою надання допомоги суду у визначенні найбільш ефективного для даної особи виду покарання (позбавлення волі чи іншого альтернативного покарання) на основі прогнозу подальшої поведінки особи та можливостей її виправлення у в'язниці чи на волі.

Значне місце в соціальному дослідженні особистості займають різного роду бесіди з правопорушником, його близькими, рідними, колегами, друзями. Тому, виконання цієї функції вимагає від працівників служби певних знань у галузі психології та педагогіки.

Підготовлений службою пробації висновок сприятиме суду у винесенні правильного вироку, а надалі сприятиме офіцерові пробації у його роботі з виправлення злочинця. При цьому, офіцер пробації є фігурою процесуальною, учасником судового процесу, який підтверджує зроблений висновок і несе відповідальність за

підсудного у випадку призначення останньому альтернативного позбавленню волі покарання.

Крім того, залежно від складу злочину, характеристики особи та її суспільної небезпеки, суд може додатково встановити пробацію з обов'язковим проживанням у спеціальних гуртожитках, психіатричним лікуванням, а також лікуванням від алкоголізму й наркотичної залежності. Нагляд здійснюють як офіцери пробації, так і волонтери та особи з оточення правопорушника.

Мінімальний період пробації в більшості країн – шість місяців, максимальний – три роки. Застосовуючи пробацію, суд надає правопорушнику можливість розібратися у вчиненому злочині й зробити все необхідне, щоб у подальшому злочин не повторився [7, с.24].

У більшості країн існують спеціальні програми інтенсивної пробації:

- для водіїв, котрі скоїли злочини в нетверезому стані;
- соціально-психологічний тренінг сексуальних злочинців;
- програма утримання від уживання алкоголю, наркотиків;
- навчання контролю своїх емоцій;
- профілактики злочинної поведінки тощо [6, с.56].

Висновки. Впровадження пробації як одного з механізмів впливу на осіб, які не становлять великої загрози для безпеки суспільства, на сьогодні є важливим аспектом діяльності.

Подальшого науково-педагогічного пошуку потребує визначення можливості створення в Україні подібної служби пробації, яка б задовольняла потреби суспільства та відповідала світовим стандартам.

Список використаних джерел

1. Застосування пробації в США
http://www.kvs.gov.ua/punish/control/uk/publish/article?art_id=58412&cat_id=49546
2. Служба пробації США
http://www.kvs.gov.ua/punish/control/uk/publish/article?art_id=49710&cat_id=49546
3. Огляд законодавства зарубіжних та держав об'єднаного Британського королівства щодо служби пробації
http://www.kvs.gov.ua/punish/control/uk/publish/article?art_id=49611&cat_id=49546
4. Пробація у Великобританії <http://probation.at.ua/news/germany/2009-10-29-31>
5. Пробація в Італії http://probation.at.ua/news/dosvid_italiji/2009-11-04-32

6. Ягунов Д.В. Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура: Конспект лекцій. Видання друге, стереотипне. – Одеса: Фенікс, 2006. – 74 с.
7. Ягунов Д.В. Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура: Конспект лекцій. Видання третє, змінене та доповнене. Зі вступною статтею доктора пед. наук, професора Н.Г.Калашник та Ю.В.Олійника. – Черкаси: Вид-во Юлії Чабаненко, 2006. – 72 с.
8. Ягунов Д.В. Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура: Конспект лекцій. Видання четверте, змінене та доповнене. – Одеса: Фенікс, 2008. – 72 с.

В статье проанализированы предпосылки возникновения и внедрения пробационной службы за границей, как альтернативного вида наказания заключенных. Раскрыта специфика и особенности ее функционирования.

Пробація, пробаціонер, волонтер, миссионер.

The article analyzes the conditions of emergence and implementation probatsiynoyi service abroad as alternative punishment of prisoners. The specific features and its operation.

Probation, probatsioner, volunteer, missionary.

УДК 316.61.:17.37.05.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ: ДЕЯКІ СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕТИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО АСПЕКТУ

Н.М. Вознюк, доцент

Провідною ідеєю статті є обґрунтування й пошук технології цілеспрямованого творення педагогом умов розвитку та становлення моральної особистості, творця власного «Я» у процесі його соціалізації. Особливу увагу приділено поясненню причин та наслідків таких недоліків сьогodнішньої виховної практики як ідеологізація свідомості та поспішне моралізування.

Особистість, становлення особистості, моральність, соціалізуючий вплив, ідеологізація, свідомість.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Як показує багата на соціальні й культурні катаклізми історія початку ХХІ століття, що характеризується руйнуванням усталених звичаїв, деяких традицій, навичок людського мислення тощо, сьогодні дуже часто стоять питання як інституційної, так і поза інституційної форм регуляції процесу становлення та розвитку моральної особистості.